

Zagreb, 8.7.2024.

PRIJEDLOG

ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA KAZNENOG ZAKONA

**(NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23,
36/24)**

VEZANO UZ NESMETANO OSTVARIVANJE PRAVA ŽENE NA DOBROVOLJNI PREKID TRUDNOĆE

Članak 1.

Iza članka 128. u Glavi jedanaestoj (XI.) KAZNENA DJELA PROTIV LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA dodaje se članak 128.a i naslov iznad njega koji glase:

„Povreda prava žene na dobrovoljni prekid trudnoće

Članak 128.a

(1) Tko smeta ostvarivanje prava na dobrovoljni prekid trudnoće na način da uznemirava ženu radnjama ili ponašanjem koje je neželjeno, nametljivo, uvredljivo, zastrašujuće, predstavlja psihičku ili tjelesnu prisilu ili na drugi način smeta ostvarivanje prava na dobrovoljni prekid trudnoće, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. kaznit će se tko, na način opisan u stavku 1., uznemirava radnike u području zdravstva u njihovoj profesionalnoj praksi ili javnoj funkciji te medicinsko, upravno ili drugo osoblje ustanova ovlaštenih za prekid trudnoće s ciljem ometanja prakse njegove profesije ili položaja“.

OBRAZLOŽENJE

Autonomna ženska kuća Zagreb (dalje: AŽKZ), kao nevladina organizacija koja se 33 godine bavi promicanjem i zaštitom ženskih ljudskih prava, ovim putem izražava izrazito snažnu

zabrinutost i duboko se protivi smetanju pa i uznemiravanju žena prilikom ostvarivanja zakonom zajamčenog prava na dobrovoljni prekid trudnoće.

Ovakva ponašanja pojavljuju se svake godine, te su u jednom razdoblju izuzeto intenzivna i obuhvaćaju prostore ispred više bolnica. Osim pred bolnicama, ovakva ometanja i uplitanja u privatni život pojedinih žena događaju se i na drugim javnim površinama koje nisu usko vezane uz bolnice, nego uz crkve ili trgove.

Uznemiravanje ispred bolnica u kojima žene dobrovoljno prekidaju svoje trudnoće je društveni problem već godinama, a u okolnostima društvene regresije kojoj svjedočimo u posljednje vrijeme, osobito dolazi do izražaja. Uz bdijenja ispred bolnica i klinika, prosvjede protiv pobačaja i grupe muškaraca koji kleče i mole na javnim trgovima, ekstremističke vjerske skupine pojačavaju pritisak da se pobačaji zabrane. Žene svjedoče i o brošurama, promotivnim materijalima i plakatima koji su izloženi u bolnicama, na ginekološkim odjelima, sadržaja koji je neželjen i uznemiravajući ženama koje su došle ostvariti svoje zakonom zajamčeno pravo na medicinsku uslugu prekida trudnoće.

Uvažavajući pravo svih građana da javno izražavaju svoje stavove, **AŽKZ ističe kako je nedopustivo da to čine na način kojim zadiru u osobna prava, osnovni integritet, dostojanstvo i privatnost žene, što obuhvaća i odluku o prekidu trudnoće.**

Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (NN 18/78, 88/09) u članku 15. propisuje da je prekid trudnoće medicinski zahvat te priznaje pravo žena da slobodno i dobrovoljno prekinu trudnoću u prvih deset tjedana od dana začeća. Citirana zakonska odredba pruža pravnu predvidivost kako ženama koje žele prekinuti trudnoću tako i stručnjacima koji sudjeluju u obavljanju tog medicinskog zahvata i pružanju medicinske skrbi.

Odbor Ujedinjenih naroda za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW) u Općoj preporuci br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama ističe kako povrede ženskog spolnog i reproduktivnog zdravlja i ženskih seksualnih i reproduktivnih prava, kao što su prisilna sterilizacija, prisilni pobačaj, prisilna trudnoća, kriminalizacija pobačaja, uskraćivanje ili odgoda sigurnog pobačaja i/ili postpobačajne skrbi, prisilan nastavak trudnoće te zlostavljanje i loše postupanje sa ženama i djevojčicama koje traže informacije o spolnom i reproduktivnom zdravlju, robi i uslugama, **predstavljaju oblike rodno utemeljenog nasilja koje, ovisno o okolnostima, može doseći razinu mučenja ili okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja.**

Pravo žene da slobodno donosi odluke koje se odnose na sferu njezine autonomije, uključujući odluku o dobrovoljnom prekidu trudnoće, proizlazi iz niza dokumenata europske i međunarodne pravne stečevine koji su ratificirani u Republici Hrvatskoj, uključujući Opću deklaraciju o ljudskim pravima, Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i njezine Protokole, Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija, Europsku socijalnu povelju, Konvenciju Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima, Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvenciju Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika diskriminacije žena i njezin Fakultativni protokol, i drugih.

Europski parlament je u lipnju 2021.g. usvojio rezoluciju hrvatskog eurozastupnika Predraga Freda Matića o seksualnom i reproduktivnom zdravlju te, ujedno, općem pravu na pobačaj. Traži se da države članice osiguraju siguran i legalan pobačaj i istaknuto je da je „*potpuna zabrana ili uskraćivanje skrbi u vezi s pobačajem oblik rodno uvjetovanog nasilja*“.

Istanbulska konvencija izričito naglašava cit. „*važnost poštovanja ženskih reproduktivnih prava dopuštajući joj da slobodno donese odluku o broju i vremenu rađanja svoje djece te osiguravanja pristupa odgovarajućim informacijama o prirodnoj reprodukciji i planiranju obitelji*“.

Osim toga, Svjetska zdravstvena organizacija promiče praksu sigurnih pobačaja, što znači ne samo dostupnost usluga za njihovo prakticiranje, već i način na koji se pružaju takve usluge, uključujući povjerljivost, privatnost i diskreciju u donošenju odluke od strane žene. Tako se u „Priručniku o skrbi vezanoj za pobačaj“ ističe kako **države trebaju osigurati da žene koje zatraže siguran, zakonit pobačaj nisu izložene ponižavajućim i osuđujućim stavovima** koji dovode do uskraćivanja ili odgode takvih usluga u kontekstu u kojem su te osobe izuzetno ranjive i kad je pravovremena zdravstvena skrb ključna.

Uputa Svjetske zdravstvene organizacije da se ženama osigura povjerljivost, privatnost i diskrecija, autonomija u donošenju odluka o seksualnom i reproduktivnom zdravlju te pravo na siguran pobačaj, nespojiva je s prizorima s kojima se žene u Republici Hrvatskoj suočavaju kada ostvaruju svoje zakonom zajamčeno pravo na prekid trudnoće.

Ovdje je riječ o pojedincima i skupinama koje se okupljaju na ulazima i u neposrednoj blizini zdravstvenih ustanova koje pružaju uslugu prekida trudnoće, ili raspačavaju brošure, plakate i druge promotivne materijale, a koji svojim nametljivim, uvredljivim, zastrašujućim i drugim neželjenim ponašanjem i porukama nastoje utjecati na odluke žena da prekinu trudnoću.

Svjedočili smo i planiranim inicijativama usmjerenima na konkretne žene koje žele koristiti zakonom zajamčeno pravo na medicinsku uslugu dobrovoljnog prekida trudnoće, obzirom su zabilježeni slučajevi u kojima "molitelji" dobivaju dojave da žena dolazi prekinuti trudnoću. Jedan od ekstremnijih je primjer iz Vukovara 2016.g. gdje su dostojanstvo i privatnost žene povrijeđeni na izrazito grub i opasan način – cit. „*Članovi Molitvene inicijative »40 dana za život« okupili su se u srijedu ispred vukovarske Opće bolnice u molitvi za spas nerođene djece, odgovarajući tako na poziv koji je objavljen na Facebook profilu vukovarske podružnice, a u kojem se najavljuje dolazak trudnice iz obližnjeg mjesta u Vukovar na pobačaj...»Najavljen je dolazak trudnice iz obližnjeg mjesta na pobačaj u vukovarsku bolnicu...* „

Takva i slična ponašanja ne mogu biti zaštićena kroz jamstvo slobode okupljanja i izražavanja jer imaju **snažan negativni učinak na psihičko i emocionalno zdravlje žena** u izrazito ranjivim pozicijama, te grubo povrjeđuju njihovo dostojanstvo.

Iako prema našim saznanjima slično istraživanje u Republici Hrvatskoj zasad nije provedeno, ističemo istraživanje iz Španjolske kao također države članice Europske unije koja se suočavala sa sličnim kršenjima ženskih ljudskih prava. Tako je izvješće koje je 2018.g. izradilo Udruženje akreditiranih klinika za prekid trudnoće (ACAI) putem intervjua s 300 žena koje su došle na pobačaj različitim klinikama diljem Španjolske, **pokazalo da 89 % žena koje su koristile medicinsku uslugu pobačaja osjećalo uznemiravano, a 66 % žena ugroženo**. ACAI u izvješću navodi da su tisuće žena bile podvrgnute vrijeđanju, prisili ili prijetnjama od strane

organiziranih skupina koje pristupaju ženama s fotografijama, igračkama i proklamacijama protiv pobačaja prije nego što uđu u kliniku.

Španjolska je inkriminirala takvo ponašanje te u svoje kaznenopravno zakonodavstvo uvela zatvorske kazne za "molitelje ispred bolnica", a sličnu zakonodavnu aktivnost najavila je i SR Njemačka.

AŽKZ smatra kako bi se i Republika Hrvatska trebala povesti za pozitivnim primjerima navedenih europskih zemalja te kroz predloženu dopunu Kaznenog zakona utjecati na prosvjednike koji ometaju pristup ustanovama za pobačaj i savjetovalištim te pokušavaju izvršiti psihološki pritisak na žene koje žele pobačaj jer takva ponašanja predstavljaju **kršenja i neprihvatljive napade na dostojanstvo i krajnje osobne, zakonom zajamčene, odluke žena.**

Žena u **demokratskom društvu europske pravne i civilizacijske stečevine** ne smije biti stavljena u poziciju da se osjeća stigmatizirano i osuđeno zbog toga što želi ostvariti svoje zakonom zajamčeno pravo, a osobito ne bi smjela biti stigmatizirana javno u situaciji koja je suštinski vrlo osobna.

Država se mora pobrinuti da žene imaju nesmetani pristup savjetovalištim i ustanovama koje obavljaju pobačaje bez uznemiravanja i stigmatizacije, što aktualno nije slučaj, ali se može postići predloženim zakonodavnim dopunama usmjerenima na zaštitu integriteta i dostojanstva žene tj. uvođenjem predloženog kaznenog djela koje će se progoniti po službenoj dužnosti.

AŽKZ pritom smatra kako bi se radi sveobuhvatnog otklanjanja okolnosti koje omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela, uz predviđenu kaznu, počiniteljima trebale istodobno izricati i sigurnosne mjere iz članka 73. Kaznenog zakona, i to sigurnosne mjere zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve, druge osobe ili grupe osoba, odnosno zabrane približavanja određenom mjestu, a koja ne može biti manja od 500 metara.

Autonomna ženska kuća Zagreb